

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΙΣΧΥΣ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ (του Γιάννη Ζήση)

Το θεμελιώδες πρόβλημα του κόσμου στην πράξη ήταν πάντοτε ο συνδυασμός της αρχής της δικαιοσύνης με τη δύναμη. Στον δε σύγχρονο κόσμο χρειάζεται πολύ περισσότερη σοφία από κάθε άλλη εποχή, για να πετύχουμε αυτό τον συνδυασμό, επειδή οι συνθήκες ή όροι της κοινωνικής ζωής τοπικά και παγκόσμια είναι πολυπλοκότερες. Δηλαδή, πρέπει να συνδυάσουμε τη δικαιοδοσία με την αγορά και την επικοινωνία, τη δικαιοδοσία με το συμφέρον. Η ένταση

που υπάρχει μεταξύ δυνάμεων, συντελεστών, προβλημάτων και συμφερόντων με δεδομένη την πολυπλοκότητά τους απαιτεί τη δημιουργία ενός υποστρώματος αποσυμφόρησης, εκτόνωσης των τριβών και των εκρηκτικών συσσωρεύσεων.

Η υφιστάμενη ειρήνη καθώς και η υφιστάμενη δυναμική δικαιοδοσίας και ισχύος έχουν να αντιμετωπίσουν νέες κλίμακες προβλημάτων, τις οποίες πρέπει να αντιμετωπίσουν όχι με τις παραδοσιακές συνταγές, που σε ένα μεγάλο βαθμό δοκιμάστηκαν και κατέληξαν σε 2 παγκόσμιους πολέμους.

Η διατήρηση, επομένως, στο προσκήνιο μιας θεωρίας στρατηγικής και πλανητικής ηγεμονίας, μέσα από τα μοντέλα που έχουν διαμορφωθεί από την εποχή του Πελοποννησιακού Πολέμου μέχρι και σήμερα, είναι ακατάλληλη, προσφέρει κακές συμβουλές και πάντα τείνει να παραγράφει ή να απαλείψει από τη μνήμη το

γεγονός της πτώσης όλων αυτών που ενήργησαν με αυτή τη στρατηγική, μια πτώση που ακολούθησε μετά από μια άνοδο. Εξάλλου, αυτή ήταν και η μοίρα των Αθηναίων, οι οποίοι υπέδειξαν στους Μήλιους την υποταγή ξεχνώντας ότι έγιναν αυτοί που ήταν ακριβώς επειδή δεν υποτάχθηκαν, δεν emήδισαν και δεν υπέγραψαν την υποδούλωσή τους στους Πέρσες.

Πρέπει, λοιπόν, εδώ να σημειώσουμε ότι το μοντέλο αυτό είχε τόσες διαψεύσεις όσες και επαληθεύσεις και εν πάση περιπτώσει η σημερινή πολυπλοκότητα διαμόρφωσης δυνάμεων είναι καθαρός αναχρονισμός, με δεδομένο μάλιστα ότι σε μια κρίση απροσδόκητων διαστάσεων μπορεί να αποσταθεροποιηθεί η ασφάλεια όλου του πλανήτη, η ασφάλεια της ίδιας της ζωής, και ότι πια η γη δεν έχει έξοδο κινδύνου για κανέναν.

Με δεδομένο αυτό τον κίνδυνο, θα πρέπει να επιστρέψουμε στην αναζήτηση του κοινού λόγου, στην αναζήτηση της θεσμικής διαβούλευσης μεταξύ δικαιοσύνης και ισχύος. Αυτή η θεσμική διαβούλευση δικαίου ή δικαιοσύνης και ισχύος συμφέροντος μέσα στην ανταγωνιστικότητα, τον λόγο και τη διαπραγμάτευση είναι αυτή την οποία ανέδειξε ο Καντ, όπως το σύνολο σχεδόν των διαφωτιστών. Μόνον που ακόμη και αυτό το μοντέλο, στο οποίο βασίστηκε η συγκρότηση τόσο των αγορών όσο και της κοινωνίας των εθνών σε κάθε κλίμακά της, είτε μιλάμε για Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε για κοινοπολιτείες, είτε για διεθνείς οργανισμούς, είτε για τον ίδιο τον ΟΗΕ, ήταν αυτό που δημιούργησε από τη μία αυτούς τους θεσμούς ως φορείς δικαίου και δικαιοσύνης και από την άλλη τις αγορές ως φορείς δυνάμεως συμφέροντος.

Οι αγορές, στον βαθμό που διασφαλίζουν αυτό το ελάχιστο συνεννόησης συμφέροντος και ρυθμιστικών κανόνων, λειτουργούν κάτω από αυτή την εντολή του λογικού ρεαλισμού και όχι του στρατηγικού ρεαλισμού. Ο στρατηγικός ρεαλισμός τείνει να ξεχνάει τον ίδιο τον σκοπό του συμφέροντος, γιατί και το συμφέρον έχει όρια λογικής μέσα στα οποία μπορεί τόσο να προσδιορίζεται από τον διακείμενο διάλογο για αυτό το ίδιο όσο και να προσεγγίζεται στρατηγικά.

Το πρόβλημα, λοιπόν, είναι ότι χρειαζόμαστε τον λόγο σαν θεμελιώδες στοιχείο και τον θεσμό σαν διαμεσολαβητή, δηλαδή σαν παράγοντα διαβούλευσης μεταξύ δικαίου και ισχύος.

Η πολυπλοκότητα του σημερινού κόσμου απαιτεί να μάθουμε από το παρελθόν, να πάρουμε ό,τι καλύτερο σε συμπεράσματα και, κυρίως, να προβληματιστούμε γύρω από το νόημα της ζωής, το νόημα της ταυτότητας, το νόημα και τους πραγματικούς όρους της ευημερίας, γιατί τελικά **η έννοια του συμφέροντος είναι έννοια που συνδέεται με την ευημερία και όχι με τη συμβολικότητα της κυριαρχίας**. Η κυριαρχία είναι ένα υποκατάστατο της ευημερίας, ένα μέσο για την ευημερία, και στην σημερινή εποχή πρέπει πλέον να διδαχθούμε την ευημερία με το μέτρο που επιβάλλει το ίδιο το περιβάλλον, γιατί η ίδια η φύση σαν στρατηγικός συντελεστής διδάσκει όρια και τα επιβάλλει, εφ' όσον ελέγχεται από τους δικούς της νόμους τελικά σε μήκος χρόνου. Μέσα από αυτούς τους νόμους μπορούμε μεν να διευρύνουμε και να διαφοροποιήσουμε τα όρια, δεν μπορούμε όμως να κερδίσουμε το άπειρο και να δικαιώσουμε την απληστία.

Στη σημερινή εποχή κάποιοι νοηματοδοτούν την ελευθερία τους ως συμφέρον ενάντια και πάνω στους άλλους, ως κυριαρχία, κάποιοι οικειοποιούνται τον κόσμο. Όμως υπάρχει αυτή η αξίωση απέναντι στους ισχυρούς, να διασυνδέσουν την ισχύ με τον λόγο και το δίκαιο.

Οι κύκλοι της νομιμότητας και της τέλεσης στον σύγχρονο κόσμο πρέπει να έχουν μια συγκοινωνούσα δυναμική, να γίνουν ο κύκλος της νομιμότητας και της τέλεσης. **Η πραγματική επαλήθευση των ρεαλιστικών θεωριών δεν έρχεται μέσα από τη λογική των κανόνων ισχύος, αλλά έρχεται μέσα από το γεγονός ότι οι δρώντες δεν μαθαίνουν μαθήματα από την ιστορία**. Παίρνουν τη θέση του τιμητή αξιών και του δικαιοπαρόχου, ώστε να κυριαρχήσουν με τη δύναμη, χάνοντας έτσι το μέτρο συνύπαρξης που δίνει μια άλλη εμβέλεια και μια άλλη δυναμική αποδοχής στον ρόλο του κυρίαρχου και του ισχυρού. Σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει πάντοτε αντανάκλαστική ταύτιση με τον ρηχό ρεαλισμό της σύγκρισης των δυνάμεων και υποτίμηση των παρενεργειών που

προκαλεί η άσκηση της δύναμης πέραν ορίων και αναλογιών. Αυτά τα στοιχεία οδηγούν πέραν αμφιβολιών στον επόμενο μεγάλο πόλεμο.

Τον ψυχρό πόλεμο διαδέχθηκε τελικά η θερμή αλλά ανασφαλής ειρήνη. Ίσως αυτή είναι πολύ πιο κοντά σε μια πλανητική σύγκρουση από ό,τι ήταν ο ψυχρός πόλεμος. Αυτό έγινε, γιατί η ειρήνη αυτή δεν είχε αληθινό υπόβαθρο, το δίκαιο και η νομιμότητα απομακρύνθηκαν από την έννοια της δικαιοσύνης και έγιναν επιβολή και η ισχύς χρησιμοποιήθηκε ανταγωνιστικά και όχι εποικοδομητικά.

Όμως αυτή η αλλαγή φαίνεται να είναι οριστική και χωρίς πια δυνατότητα επιστροφής στο σημείο εκείνο του χρόνου στο οποίο υπήρχαν δυνατότητες ορθότερων επιλογών που θα μπορούσαν να επιτύχουν μια αληθινότερη ειρήνη. Αυτό συμβαίνει, επειδή οι δυνάμεις στον πλανήτη έχουν ήδη διαμορφωθεί βάσει αυτού του μοντέλου επιβίωσης και ανάπτυξης και η δυναμική των ήδη δρομολογημένων εξελίξεων δεν μπορεί παρά να είναι βαρυτική, αδρανειακή – αν και δεν μπορεί να αποκλεισθεί ολότελα το ενδεχόμενο απροσδόκητων εξελίξεων.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Ημερομηνία δημοσίευσης κειμένου: 28 Απριλίου 2014

Φωτό: wikipedia

[Μπορείτε εδώ να δείτε τα άρθρα που δημοσιεύουμε σχετικά με το θέμα της Ειρήνης.](#)